

Dr. Hadnagy Imre József

ADALÉKOK A RÓMA BIRODALOM TŰZMEGELŐZÉSI ÉS TŰZVÉDELMI KULTÚRÁJÁHOZ

Romulus¹ és Remus Róma alapjainak lerakásakor nem gondolhatták, hogy a későbbi világbirodalom központjának rövidre szabott városfalai, amelyek alapvetően a lakosság védelmét szolgálták sok-sok nehézséget is okoznak. A városban lényegesen többen telepedtek le, mint azt a befogadóképessége indokolta volna, így nagy lett a zsúfoltság. Ezt tetézte az, hogy a lakóhelyek létesítése szabályozatlan volt, sőt a jól éghető építőanyagok alkalmazása kitűnő táptalaja lett a pusztító tüzeknek. A fellobbanó lángok gyakorta „mérgezték” az emberek életét.

Így nem véletlen, hogy a római emberek is féltek a tűztől, erejükhöz mérten az éberségre gondot fordítottak, tisztában voltak azzal, hogy a barátságos tűz is ártó tűzzé válik, ha az ember felügyelete alól kikerül. Törvényszerű, hogy a Római Birodalomban a tüzek megelőzésének, az ember által keltett tűz őrzésének egy sajátos kultúrája alakult ki.

A Birodalom jelentősebb városaiban a tűzfigyelés – kiemelkedő magaslatokon, tornyokban szolgáló figyelőkkel, az utcákon gyalogos járőrökkel - állandó feladattá vált, a gyakran előforduló tüzek oltására pedig szervezett erőket hoztak létre.

Ennek a kornak a tűzvédelméről, a korabeli építészet hibáiról és előnyeiről, a tűz emberi kultúrát nemesítő oldaláról mesélnek a Tűzoltó Múzeum e témával kapcsolatos kiállításának képei, tárgyai, írásos anyagai. A látogatók megismerhetik a Birodalom legfőbb városa Róma, és elsősorban Aquincum – a mai Óbuda területén virágzó polgár-, és katonaváros – tűzmegeelőzési, tűzvédelmi kultúráját, és örökségének legfőbb elemeit.

Az írásmű – a teljesség igénye nélkül – foglalkozik ezekkel a kérdésekkel, a kor tűzvédelmének a leglényegesebb részeit tárja az olvasó elé az állandó kiállítás e témába vágó szeletének tükrében.

RÓMA TŰZOLTÓSÁGA

Az ókori Róma az antik világ legnépesebb városa volt. A közel egymillió lakos nagy része szűk utcákban épült, többemeletes faépületekben lakott, nyílt lánggal fűtött, főzött, állandó tűzveszély közepette.

1. kép. Róma égése

¹ **Romulus** a római hősmonda szerint Róma megalapítója és első királya (i.e. 753-716), Marsnak és egy Vesta-szűznek, Rhea Sylviának a fia, Numitornak - Alba Longa királyának - unokája. A hagyomány szerint Numitor vetélytársa kitétette őt csecsemőkorában - ikertestvérével, Remusszal együtt - a megáradt Tiberis partjára; itt egy nőstényfarkas szoptatta, majd egy pásztor felesége nevelte fel az ikreket. Róma alapjainak lerakásakor megölte Remust. Uralkodása idején, közvetlenül a városalapítás után történt a szabin nők elrablása, majd ezt követően a szabinok háborúja a rómaiak ellen. A háború a két nép egybeolvadásával végződött. 716-ban Romulus hirtelen eltűnt. A mítosz szerint Mars az égbe ragadta, ahol istenné vált, istenként Quirinus néven tisztelték a rómaiak. (Új Magyar Lexikon V. Mf-R. 607-608. oldal)

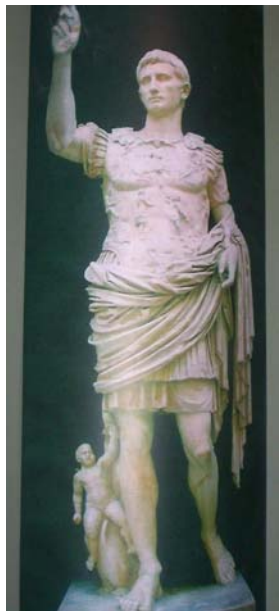
A városban az egyik legnagyobb tűzvész i.e. 64-ben tombolt **(1. kép)**, kitörését - még ma is, talán alaptalanul - Néró személyével hozzák összefüggésbe. Róma égéséről, erről a rettenetes tűzvészről² a krónikus a következőképpen ír:

„... A 64. esztendő július 18-ról 19-re virradó éjszaka tűz ütött ki zsuppfedeles viskókban, bódékban, műhelyekben. A kis bolthelyiségekben, műhelyekben felhalmozódott gyúlékony anyag, olaj, kóc, kátrány tüzet fogott és pillanatok alatt az egész környék lángra-kapott. Az erős déli szél a tüzet gyorsan továbbvitte ... A tűzvész villámgyorsan terjedt...

A tűz rettenetes pusztításával szemben az emberi leleményesség és erő tehetetlennek bizonyult. A rosszul megépített vályogfalas, favázás házak földig égtek. A... szűk utcákon az oltás, a mentés szinte lehetetlen volt. A ... tűzoltóksemmire sem mentek a dühöngő tűzvésszel szemben... az ősi, ... városfalnál, a Capitolium magas halmánál, a Tiberisnél ... megállt a pusztító elem. De ahová eljutott nem volt irgalom.

Hat nap, hat éjszaka alatt a rettenetes tűzvész Rómát csaknem teljesen elpusztította. ... Hat nap múlva újból tűz keletkezett, és most a város még épen maradt északkeleti részén három napig pusztított.”

Az első magán tűzoltóságot Rómában Augustus császár uralkodása idején i.e. 21-ben Egnatius Rufus aedilis (Róma közigazgatási és rendőri elöljárója) rabszolgákból szervezte, amelynek tevékenységi rendjébe tartozott a városban bárhol keletkezett tűz oltása.

2. ábra. Augustus császár

Gyakori tüzek elleni hatékony fellépés érdekében Augustus császár **(2. kép)** i.e. 21-ben, a történelemben először szervezett tűzoltóság létrehozását, azaz egy 600 rabszolgából álló „állami” tűzoltócsapat kiképzését és szolgálatba állítását rendelte el. I.sz. 6-ban már a tüzeket a felszabadított rabszolgákból szervezett tűzoltócsapat (vigiles) vigyázta és oltotta. A szervezet létszáma 7000 fő körül volt. A tűzoltás mellett rendfenntartói feladat is elláttak. A 7 zászlóaljából (cohors) álló hivatásos tűzoltóságot praefectus vezette. A laktanyákban **(3. kép)** elhelyezett cohorsok élén tribunus állt.

A cohorsok **(4. kép)** hét centuriára oszlottak, amelyek parancsnokai a centuriók voltak. Az altisztek (principales) különböző beosztásokban szolgáltak, például parancsnoki segédtszéként, zászlósként, küldöncként, írnokként

3. kép. Vigil (tűzoltó) laktanyák maradványai Rómában

4. kép. Vigil cohors Traianus oszlopán

tevékenykedtek. A csapatban és a tűzoltásban ellátott feladataik szerint kürtösöket (bucinátorok), vízszelőket (aquarii) **(5. kép)**, syphokezelőket (syphonarii), orvosokat (medici) alkalmaztak.

A tűzoltók ruházata katonai öltözetből, csizmából, sisakból állt. Lámpásokkal, horgokkal, kötelekkel, bontóeszközökkel, vödörrel, vizes, ecetes

² Tűzvédelem I. (Könnnyűipari Minisztérium Módszertani és Továbbképző Intézete. Megjelenési év nélkül. 60-61. oldal. A krónikás nevére, az idézett irodalomra nincs utalás. Tűzoltó Múzeum könyvtárának nyilvántartási száma: 2585/I. kötet.)

centókkal (posztótakarókkal) és syphókkal (víz kifecskendezésére alkalmas nagyméretű bőrtömlőkkel) szereltek fel. A tüzeset jelzése kiáltással és kürtszóval történt, a tűzhöz felszereléseikkel gyalog vonultak ki. Az őrszolgálatot éjjel négyszeres, nappal kétszeres váltással látták el. Éjjel őrszolgálatot tartottak, és intézkedtek a gyakori tűzveszély elhárításáról. A parancsnokuk köteles volt a tűzokozók, gyújtogatók ellen hatóságilag eljárni.

5. kép. Tűzoltók – kürtös (bucinátor), vízszelő (aquarius) - ábrázolása az Ostia-i kaszárnyában

6. kép. Pont du Gard. I. sz. 20 körül épült via- és aquadukt

A város kiépült vízvezeték hálózata, a szökőkutak és a 700 víztároló medence szintén a tűzoltás érdekét szolgálta. Rómában az emeletes házak magasabb szintjein tűzoltó vizet kellett tárolni. Vannak bizonyítékok arra is, hogy a jól éghető tárgyak lángmentesítését is igyekeztek megoldani. Róma legnagyobb tűzkatasztrófája után i.sz. 64-ben Néró császár rendeleteiben tűzvédelmi szempontból szabályozta a város újjáépítését. Széles utcákat alakítottak ki, és a lakóépületek magasságát korlátozták. Elsősorban téglából, betonból, kőből építkeztek a gyúlékony fa helyett.

A Birodalom városainak vízellátására pilléreként futó vízvezetékeket (aquaduktokat) létesítettek (6. kép - az építmény alsó része út - viadukt, a felső része vízvezeték – aquadukt.)

AQUINCUM TŰZOLTÓSÁGA

Pannónia néven a mai Magyarország nyugati része i.e. 10-től i. sz. 409-ig a Római Birodalomhoz tartozott. Itt is, mint a Római Birodalom más provinciáinak (tartományainak) városaiban önkéntes tűzoltóságok alakultak. Ezek - a hivatásos vigilestől (tűzoltóságtól) eltérően - rendfenntartói tevékenységet nem végeztek.

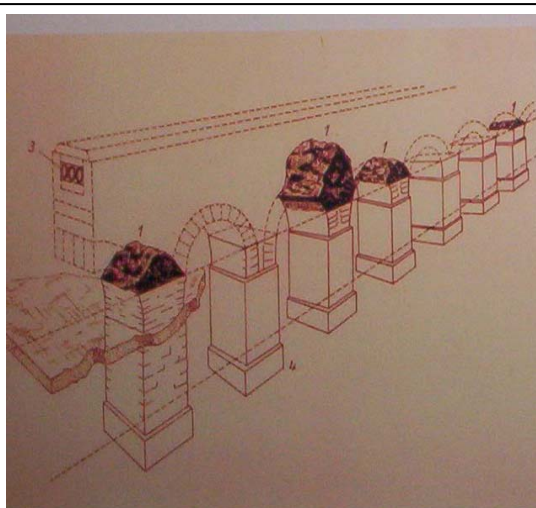
A tűzoltás, tűzfigyelés és éjjeli őrség feladatait a kézműves társulatok, főleg a kovácsok, ácsok, kőművesek, fémmunkások, öntők, posztókészítők, önszegélyező és temetési segélyt nyújtó testületek látták el. Az azonos munkát végző kézművesek szervezetileg kézműves társulatokba (collegiumokba) tömörültek, ezek a társulatok csak jóindulattal nevezhetők a céhek elődeinek, mert csak kimondottan szakmai célok érdekében alakultak.

7. kép. Aquincum polgárváros fantáziaképe

Az Aquincumban és Pannónia más településein - Szentendrén, Tácon, Szönyben és Szombathelyen - feltárt emlékművek megbecsült és elismert, mozgalmas tűzoltóéletéről tanúskodik. A tűzoltóság szervezeti felépítését és az egyes tisztségeket a pannóniai kőfeliratok örökítették meg. Ezekben megnevezett beosztások: parancsnok (praefectus), mester-elnök (magister), díjbeszedő (exactor), gyakorlatok vezetője (exercitator), zászlóvivő (vexillarius), gazdasági vezető (quaestor), írnok (scriba). A tűzoltó társulat élére a parancsnokot kinevezték, a díszelnököt, a védnököt a tagság választotta.

A tűzoltáshoz a vizet általában ásott kutakból vödrökkel nyerték. A nagyobb házak kertjeiben, és az udvarain létesített ciszternákba a vizet forrásokból vezették be. A polgárváros vízvezetéke (aquadukt) közel 5 km hosszú volt, boltíveit kb. 1000 kőpillér tartotta, ez végig húzódik a polgárvároson, /lásd a fantáziaképet -7. kép/. Az égetett agyagsöveket kb. 1 méter széles, mészhabarcos kőfal belsejébe zárták – lásd a szerkezeti rajzot (8. kép). A beérkező víz elágaztatására ólomcsöveket használtak. (A vízvezeték rendszer alkotóelemei - az ólomcső és égetett agyagsövek a 9. képen láthatók, a négyszögletes tárgyak a fűtőrendszer elemei.)

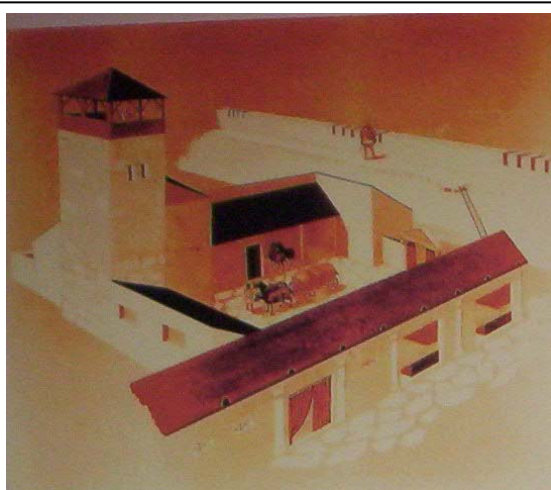

8. kép. Az aquadukt szerkezeti rajza

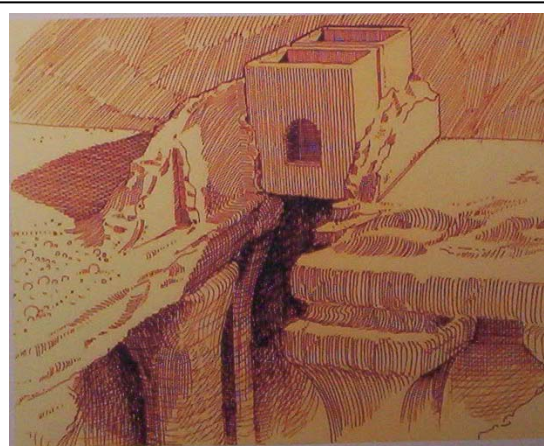

9. kép. Aquincumi fűtő-, és vízvezeték-rendszer elemei

Aquincum polgárvárosában a II. század közepén a kézműves társulatok székházat építettek (10. kép), közel a város déli kapujához. A székházban a társulatok tagjai állandó őrseget adtak. A polgárváros rendezése során a tűzzel dolgozó műhelyeket a tűzoltó székház közelében, a város délkeleti részén építették fel. Kőfalas, cseréptetős házak, kővel burkolt utcák akadályozták a tűzvész terjedését (7. kép). Az Aquincumban is alkalmazott padozat alatti és falfűtés nem volt tűzveszélyes, (ez a 11. képen látható). A császári helytartói palotát Néró császár rendelete szerint tűzoltási szempontok miatt lapos előterasszal építették (12. kép). A akkori kézművesség remekei – nem égetett agyag kehely, égetett agyagedények – korsó, tányér, tál, mécsesek, valamint vasból készült használati tárgyak, épületek díszítőelemei láthatók az egyik tárlóban (13. kép). A korabeli cserépedények egy

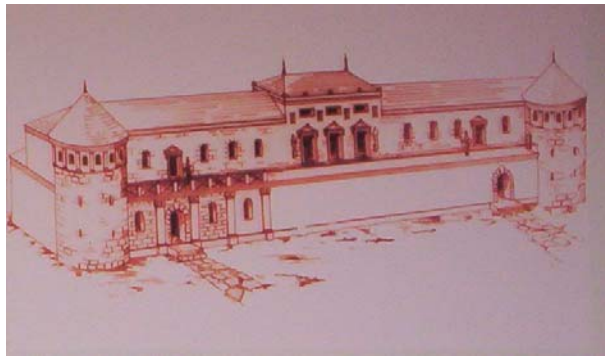

10. kép. Az aquincumi tűzoltó székház

11. kép. Az aquincumi falfűtő-rendszer (rekonstrukció)

részét tűzoltó víz tárolására készítették, a mécsesek több funkciót is betöltöttek - világítás, tűzörzés. Az utóbbinak egészen prózai oka van, ugyanis a tűzörzés lényegesen egyszerűbb, mint a tűzgyújtás. Ám a tüzek megelőzése érdekében az égő mécsesek állandó felügyeletéről is gondoskodni kellett.

12. kép. Hadrianus helytartói palotája (rekonstrukció)

13. kép. Római kori használati tárgyak

Mithras oltár Aquincumból

Az ókor tűzmegelezési kultúrája nem volt mentes a rituális elemektől. A tűz megelőzésben szerepet szántak a földöntúliaknak. Úgy vélték, hogy tűzáldozattal el lehet érni az égiek kegyeit és elkerülhetők a pusztító tüzek. Az áldozati oltáron égő tűz felfelé törő lángja és a felszálló füst közvetíti az ember ez irányú kívánságát. Az aquincumi Mithras oltár (14. kép) tetején lévő vájat a tűzrakás helyéül szolgált, amelyre az égő áldozatot helyezték. Az oltár alján lévő üregbe ólomcsövek vezették a forrás szent vizét rituális mosakodás céljára, illetve tűzmegelezési okokból.

Az oltár feletti kép (15. kép) ókori görög tűzáldozatot mutat be.

14. kép. Mithras oltár Aquincumból

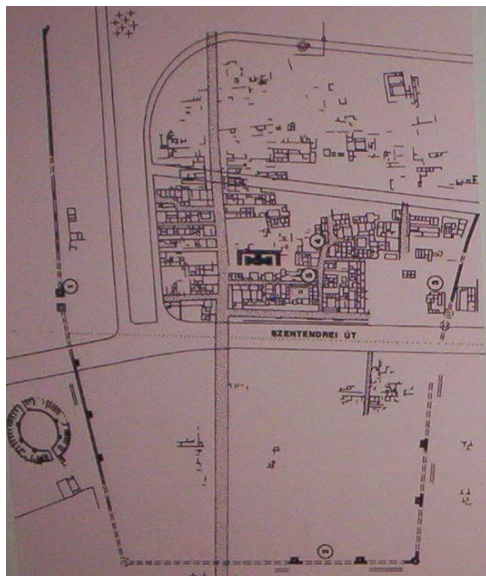

15. kép. Görög eredetű tűzáldozati kép

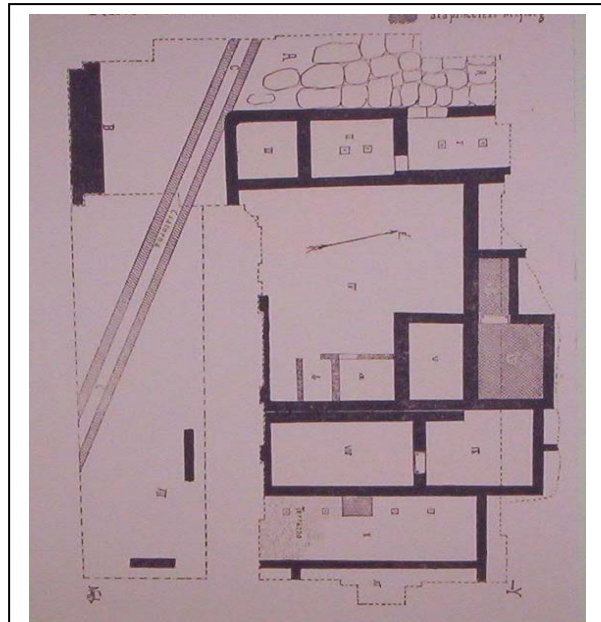
Aquincum polgárváros tűzoltó székháza

A polgárváros önkéntes tűzoltóinak székházát i.sz. 160 körül építették. Az épületet 1931-ben tárták fel, - a polgárvárosi tűzoltó székház városon belüli helyét a 16. kép, a feltárt épület alaprajzát a

17. kép mutatja, az ásátáskor készült felvétel a **18. képen** látható. Az épület utcára nyíló árkádos termeiben a tűzoltó társulathoz tartozó kézművesek portékáit árulták. A legnagyobb helyiségben gyűléseket, közös lakomákat tartottak. A terem talpazaton álló szobrok díszítették, köztük Minerváé, aki a kézműves társulat istenasszonya volt. A parancsnok szobáját a falmaradványok tanúsága szerint vörös és sárga színűre festették. Az épület tornyában (**19. kép**) állandó tűzfigyelést tartottak. I.sz. 250 körül egy ostrom alkalmával tűzvész pusztította el az épületet. Pincéjéből ásták ki a feltárás világhírű leletének a víziorgonának a maradványait.

16. kép. A polgárváros tűzoltó székházának városon belüli helye (sötéttel jelölve)

17. kép. A tűzoltó székház alaprajza

A székházban 13 helyiség található (**17. és 19. kép**):

- I – II – III – Árkádos bolthelyiségek.
- IV – Udvar.
- V – VI – Istálló.
- VII – Parancsnoki helyiség.

18. kép. A tűzoltó székház feltárása

19. kép. A tűzoltó székház makettje a tűzfigyelő toronnyal

- VIII – Alápincézett torony.
- IX – X – XI – XII – Tűzoltók szolgálati helyiségei.
- XIII – Díszterem (gyülekező helyiség).

20. kép. Minerva szobor

Minerva szobor

Minerva (**20. kép**) a rómaiak különösen tisztelt istennője. Apja - Jupiter főisten - fejéből pattant ki teljes fegyverzetében. Jupiterrel és Júnóval együtt a római államot védelmező istenháromság tagja. Az ó-itáliai népeknél a kézművesség és ipar istennője volt, később oltalma alá helyezték a művészeteket, a hajózást, majd a császárkorban a bölcsességet, a háborúskodást és a gyógyítást is. Ünnepe elsősorban a céhek és az ipartestületek ülték meg. A provinciák (a birodalom tartományainak) városaiban a tűzoltó szolgálatot ellátó nehéz anyaggal dolgozó iparosok – kovácsok, ácsok, kőművesek, csontfaragók, fémöntők, stb. (collegium fābrum) és takarót, ruhaféléket készítő, stb. iparosok (centonarium tagjai) szintén legfőbb istenüknek tekintették. Az aquincumi tűzoltó laktanya maradványai között kisebb Minerva szobortöredéket is találtak. A díszterem posztamensei alapján feltételezhetjük, hogy nagyméretű szobra és oltára is létezett, amely előtt a tűzoltók áldozatot mutathattak be az istennőnek.

Az aquincumi ásatások során feltárt egyéb leletek

Aquincumi tűzoltó-társulati tag sírköve

A felirat jelentése (**21. kép**): Caius Seconius Paternusnak, élt 70 évet, nemes származású. Állította a kemény anyaggal dolgozók és posztósok társulata. A nemes-nemzetes Rajna vidéki nép i.sz. 100. körül.

21. kép. Aquincumi tűzoltó-társulati tag sírköve

Fogadalmi oltárkő

Az oltárkő felirata szerint **(22. kép)**: a polgárvárosi tűzoltók zászlóvivőikkel díszfelvonulásokat tartottak, és Jupiternek hálaadásul készítették a kőoltárt.

Kis-ázsiai tűzoltó sírköve Aquincumban

A felirat jelentése **(23. kép)**: Cesernius Zosimus élt 80 évet Cilicia-i (Kis-Ázsiai) származású nyugszik itt. Állította a kemény anyaggal dolgozók és posztósok társulata i.sz. 100 körül.

22. kép. Fogadalmi oltárkő

23. kép. Kis-Ázsiai tűzoltó sírköve Aquincumban

Tűzoltóegylet díjbeszedőjének kőkoporsója Aquincumban

A felirat jelentése **(24. kép)**: Publius Aeljius Respectianus a posztósok társulatának díjbeszedője, néhai Publius Aeljius Domitius végleg szabadságolt katona szabaddá nyilvánított

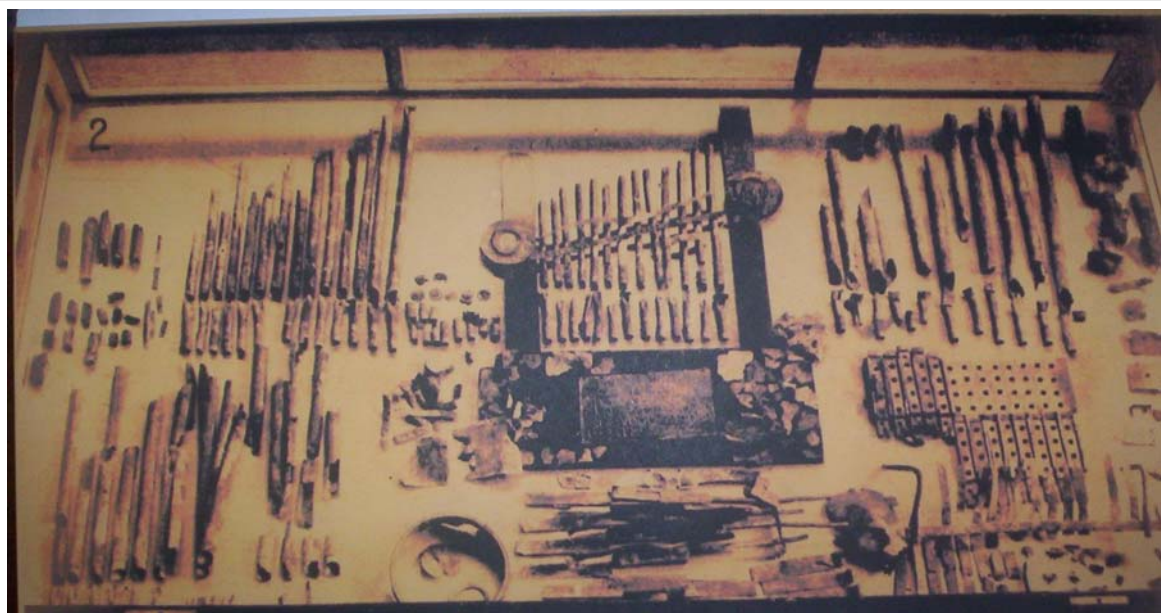

24. kép. Tűzoltóegylet díjbeszedőjének kőkoporsója Aquincumban

rabszolgája halotti istenségeinek, aki 30 évet élt, Aelja Fortunata és Ingenua készítették felszabadított rabszolgatársuknak. Legyen neked könnyű a föld. I.sz. 200 körül.

Aquincumi víziorgona

1931-ben az aquincumi tűzoltó székház ásatásánál Nagy Lajos régész egyedülálló leleteket tárt fel. A napvilágra került maradványok egy ókori víziorgona alkatrészei voltak, az összes megtalált alkotóelemet bemutató tárló a feltárást végző Nagy Lajos összeállításában látható a **25. képen**.

25. kép. Az aquincumi víziorgona összes feltárt alkatrészei Nagy Lajos összeállításában

26. kép. A víziorgona bronztáblácskája

27. kép. Ókori zenekar víziorgonával (zliteni padlómozaik i.sz. III. század közepéről)

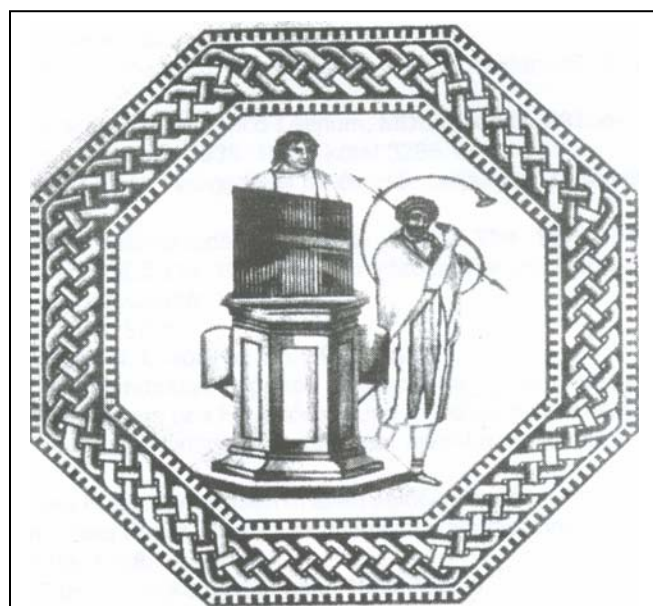
A világ egyetlen máig feltárt ilyen típusú hangszerét a megtalált bronztáblácskája (**26. kép**) szerint i.sz. 228-ban az aquincumi tűzoltó testület parancsnoka Gaius Iulius Viatorinus ajándékozta saját pénzből a tűzoltó társulatnak Modestus és Probus konzulsága idején. A társulat tagjai közös lakomáikon az orgona dallamos hangjai mellett szórakozhattak (mint ahogy ezt más helyen a **27. kép** mutatja), és az éjjel őrség ébrentartását is elősegítette. A bronzkorong díszítés, amely Tanatost (**28. kép**) ábrázolja - a víziorgona díszítő bronzkorongjain és az ókori pénzérmék hátlapján - arra utalhat, hogy temetéseknek is gyakran használták. A kőszarkofágjának feliratairól ismert aquincumi énekesnő Aelia Sabina orgona-hangversenyeket is tartott. Az orgona valószínűleg a székház leégésekor pusztult el.

A hangszernek első, még bőrfújtatóval működő rekonstrukcióját 1935-ben - Nagy Lajos és Kalmár János tervei alapján - a pécsi Angster műhelyben készítették. 1959-ben Rafael Viktor restaurátor, az orgona megőrzött maradványainak teljesebb felhasználásával egy újabb légfújtatós változatot is szerkesztett. 1969-ben ismét összeállítottak egy rekonstrukciót Werner Walckemayer

Ludwigsburg-i orgonagyáros tervei szerint, amely még mindig nem hydraként működött. Minárovics János a Tűzoltó Múzeum alapító igazgatója az eredeti alkatrészeket tanulmányozva felismerte, hogy a korábban nem kellően értékelt ásatási leletrészek – csap, pnígeus /légsűrítő üst/ töredékei lehetnek, amelyeket csak vízzel működtetett hangszernél alkalmaztak, ezek alapján az ókori görög Ktesibios dugattyús szivattyújának mintájára működőképes, kézzel működő hydrafújtató szerkezetet állított össze, igazolva ezzel, hogy a hangszer az ajándékozó táblácskája tanúsága szerint valóban víziorgona volt. Ezek alapján 1996-ban Budavári Attila a pécsi orgonakészítő manufaktúrában új rekonstrukciót készített, amelyet már a Minárovics János tervei szerint gyártott víziorgona fújtatóval láttak el. A **29. képen** Minárovics János látható a Tűzoltó Múzeum állandó kiállításán látható víziorgonával.

28. kép. Tanatos motívumok (a víziorgona díszítő bronzkorongjain és az ókori pénzérmék hátlapján)

30. kép. Víziorgona ábrázolások a menningi padlómozaikon, valamint karthagói terrakottán.

29. kép. A Tűzoltó Múzeum alapítóigazgatója – Minárovics János - az állandó kiállításon látható víziorgonával

Az ókorban a víziorgona kedvelt hangszer lehetett, erről tanúskodik ugyanis az i.sz. III. század közepén készült menningi padlómozaik, valamint az i.sz. II-III. századi karthagói terrakotta, - (**30. kép**), és a zliteni padlómozaik (i.sz. II. század vége) (**27. kép**).

A víziorgonától jobbra – a tűzoltó szákház ablakából az a látvány tárulhatott a kitekintő elé, amely a **31. képen** látható.

Ókori tűzoltófelszerelések

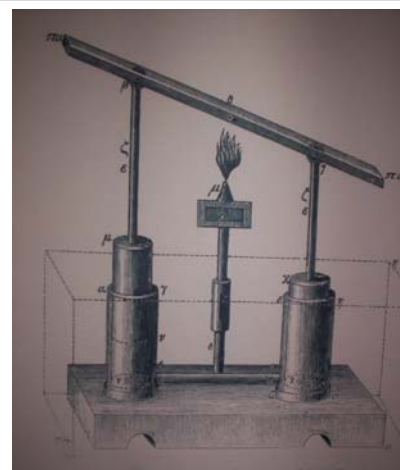
A tűzoltás legjellemzőbb eszköze a **cento**, a megnedvesített vagy ecetben áztatott posztótakaró, amellyel a tüzet fojtották el. Hasonló célt szolgált az ecetes pelyvával töltött nyers állatbőr. Vízzállításra fa- és fémvödörket, cserépkorsókat és tömlőket használtak. A tűz terjedését bontóeszközök, balták, csákányok segítségével akadályozták meg (**32. kép**). A korabeli leírásokban gyakran szereplő **sypho** egy nagyméretű bőrszak lehetett, amelyhez egy béltömlőt varrtak. A betöltött vizet deszkalappal préselték ki a tűzfészekre. A hatékonyabb dugattyús szivattyúk akkori használatára nincs bizonyíték. A szivattyúk feltalálása és tökéletesítése az alexandriai Ktesibios és tanítványa, Héron nevéhez fűződik (i.e. 150). Héron (**33. kép**) már elfordítható elvezető csővel is ellátta a vízemelő gépezetét, és nyomástartó „labdája” már a mai fogalmak szerinti léghuzán elődjének tekinthető.

31. kép. A polgárváros látképe a tűzoltó szakház ablakából

32. kép. Római kori fém tűzoltóeszközök

33. kép. Héron által tökéletesített szivattyú elvi rajza

34. kép. Küzdelem a tűzzel a római korban

A római korból ránk maradt szivattyúk többsége tűzoltási célra alkalmatlan konstrukció volt, de az Itáliai Bolsenában talált bronz szerkezet már megfelelt a tűzoltói elvárásoknak. Hitelesen azonban ezek felhasználásának csak a lehetőségét állapíthatjuk meg.

A tűzoltás technikája az ókorban

A korabeli szabályok szerint a tűz oltása mindenkinek kötelessége. A képen ábrázolt tűz megfékezéséért az emberek valóban komoly erőfeszítést tesznek. Többségük tevélegesen vesz részt ebben a küzdelemben, ám néhányan a kíváncsiak soraiból szemlélik az eseményeket.

A képen egy kezdődő – a háztetőn éppen kitörő lángokkal ábrázolt - tűz körüli teendőknek vagyunk tanúi.

A képen ábrázolt személyeknek a tűz körüli eljárás – már akkor is - szabályozott rendje szerinti feladatuk:

1. Az égő házban tomboló tűz elfojtása, eloltása (lefektetése).
2. Az égő házban a közvetlen környezettől való elszigetelése. (Ez utóbbinak két módja jöhet szóba):
 - A tűznek a környező épületekre - röptűz által - való áttérjedésének megakadályozása (a képen ábrázolt módon).
 - A tűz terjedésének az égő ház közvetlen környezetében levő épületek bontásával való megakadályozása (az ábrázolt jelenetnél ezt nem alkalmazzák.)

A feladat megoldásához nélkülözhetetlenek:

- A tűzoltószerek.
- A végrehajtó személyek.
- A tűz megfékezése - adott tűzoltási technikával.

Tűzoltószerek.

- *Víz.*
- *Víz tároló eszközök – kocsiira helyezett bőrtömlő, hordók.*
- *Víz hordó eszközök - vödörök.*
- *Bontóeszközök.*
- *Létrák.*
- *(Tűzcsapó?).*
- *Megnedvesített posztótakaró (cento).*
- *Nyers állatbőr.*
- *Rögzítőeszközök – a posztótakarók és nyers állatbőrök rögzítésére. (A képen ezek közvetlenül nem figyelhetők meg.)*

Végrehajtó személyek.

A Római Birodalom nagyobb városaiban a tűzoltói feladatok végrehajtására kijelölt szervezetek – tulajdonképpen az iparos szervezetek – tagjai a szakértelmüket kamatoztatandó „hivatalból köteleztként” is nélkülözhetetlenek a tűz elleni küzdelemben.

A képről nem állapítható meg, hogy egy nagyobb városban, vagy éppen egy kis településen kitört tűz körül foglalatostkodnak az emberek, és mivel egyforma öltözetet viselnek csak találgatni lehet kik az iparos társulatok tagjai, kik az egyéb kötelezettek. Talán a különféle tevékenységek alapján tehető utalás az egyes emberek iparos voltára.

A kép tanúsága szerint a tűz megfékezéséhez a kellő emberi erő megvan, összehangolt tevékenység folyik. A tűzoltási technika két fő tevékenységét tekintve elkülöníthető a tűz oltásával, illetve a tűz terjedésének megakadályozásával foglalkozók csoportja.

A tűzoltás vezetője bizonyosan az a személy, aki a kép bal alsó sarkában áll jobb kezében egy bontóbaltával, és aki a bal kezével az égő ház felé mutatva valamilyen utasítást ad ki.

A tűz megfékezése.

- *Az égő ház oltása.*

A tűz oltásához a víz a tömlőből vödörbe kerül, amelyeket a víz hordók a felhasználás helyére visznek. Így víz jut egyik úton az égő házba, annak tetejére, másik úton a védendő ház tetejére, illetve a ház sarkánál lévő hordókba.

A tüzet a házban lévők vízzel oltják és egyéb módon a terjedését gátolják. A tetőn tevékenykedő emberek, (vagy tűzcsapóval igyekeznek a tűz terjedését akadályozni), vagy bontóeszközzel távolítják el a tető egyes részeit, (a ház jobb oldalára ennek eredményeként égő tetődarabok hullanak), de közben víz is kerül a lángokra.

- *A röptűz által való terjedés megakadályozása.*

Az emberek egy része a kép közepén álló ház tetejére - a ház sarkához állított hordóba előzőleg belemártott - posztótakarókat, illetve nyersbőrt fektet. A takarókat folyamatosan vízzel locsolják. A hatékonyabb védekezés céljából a tető még éppen fedetlen részeit is folyamatosan nedvesen tartják.

BEFEJEZÉS

A Római Birodalomban az ókori világ egyik legfejlettebb tűzvédelmi kultúrája létezett. Ennek egyes elemei korábbi keletűek, azokat hagyományként megőrizték, de megmaradásukat a célszerűség is diktálta. Ezek egyikét Hammurabi - a babilonia király - sok-sok évszázaddal korábban készült törvénytábláján már köbe vésett szabályt a Birodalomban is érvényesítették, miszerint tűz esetén mindenki köteles a bajbajutott segítségére sietni. Ez általánosan érvényesült ebben a hatalmas „államban”.

A nagy városokban ettől némiképpen eltértek, de a tömegek segítségéről teljes egészében nem mondtak le. Célszerűnek tűnt először a történelemben – Rómában - szervezett erőként a rabszolgákból „tűzoltóságot” létrehozni. A kísérlet nem vált be, mert a rabszolgának nem volt érdeke a szabad embereken segíteni, így a tüzek megfékezésében jeleskedni. A következő lépés a felszabadított rabszolgákból létrehozott tűzoltóság és közrendőri szervezet megalakítása az ókori világ fővárosában.

A provinciák nagy városaiban is alakultak tűzoltó szervezetek, ám ezekben az iparos testületek tagjait kötelezték a tűzoltói feladatok végrehajtására. Így volt ez Pannónia székhelyén Aquincumban is. Itt a feladatok sikeresebb ellátása érdekében tűzoltó székházat is létesítettek, amelyhez a római őrtornyokhoz hasonló tűzfigyelő torony is tartozott. A tüzek időbeli felderítése az itt szolgálatot teljesítők, valamint a gyalogos járőrök feladata.

Aquincumban a korabeli vízellátó rendszer, víztározók léteztek, vízvezetékek épültek. A meleg levegővel történő fal-, és padlófűtést a gyakorlatban alkalmazták. Sokféle tűzoltó eszköz áll az alkalmazók rendelkezésére. Az alkalmazott tűzoltási technika korszerű.

Nekünk magyaroknak nagy örömeinkre egy nagyszerű ókori hangszer maradványai is előkerült az aquincumi ásatás során, amelynek rekonstrukciója eredményeként a Tűzoltó Múzeum állandó kiállításán is a közönség elé lehet tární a víziorgonát. A Múzeumnak nagy dicsőség, hogy ennek megteremtésében az alapító igazgatónak nagy szerepe és munkája van.

A KÉPEK JEGYZÉKE

1. Róma égése. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
2. Augustus császár. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
3. Vigil (tűzoltó) laktanyák maradványai Rómában. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
4. Vigil cohors (tűzoltó zászlóalj) Traianus oszlopán. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
5. Tűzoltók – kürtös (bucinátor), vízszerező (aquarius) - ábrázolása az Ostia-i kaszárnnyában. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
6. Pont du Gard. I.sz.20 körül épült via-, aquadukt.(Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
7. Aquincum polgárváros fantázia képe. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
8. Az aquadukt szerkezeti rajza. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
9. Az aquincumi fűtő-, és vízvezeték-rendszer elemei. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
10. Aquincum tűzoltó székház. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
11. Aquincumi falfűtő-rendszer (rekonstrukció). (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
12. Hadrianus helytartói palotája (rekonstrukció) (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
13. Római kori használati tárgyak. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
14. Mithras oltár Aquincumból. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
15. Görög eredetű tűzáldozati kép. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
16. A polgárváros tűzoltó székházának városon belüli helye. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
17. A tűzoltó székház alaprajza. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
18. A tűzoltó székház feltárása. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
19. A tűzoltó székház makettje a tűzfigyelő toronnyal. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
20. Minerva szobor. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
21. Aquincumi tűzoltó-társulati tag sírköve. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
22. Fogadalmi oltárkö. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).

23. Kis-Ázsiai tűzoltó sírköve Aquincumban. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
24. Tűzoltóegylet díjbeszedőjének kőkoporsója Aquincumban. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
25. Az aquincumi víziorgona összes feltárt alkatrészei Nagy Lajos összeállításában. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
26. A víziorgona bronzablácskája. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
27. Ókori zenekar víziorgonával (zliteni padlómozaik i.sz. III. század közepéről). (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
28. Tanatos motívumok (a víziorgona díszítő bronzkorongjain és az ókori pénzérmék hátlapján). (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
29. A Tűzoltó Múzeum alapítóigazgatója – Minárovics János - az állandó kiállításon látható víziorgonával. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
30. Víziorgona ábrázolások a menningi padlómozaikon, valamint karthagói terrakottán. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
31. A polgárváros látképe a tűzoltó színház ablakából. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
32. Római kori fém tűzoltóeszközök. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
33. Héron által tökéletesített szivattyú elvi rajza. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).
34. Küzdelem a tűzzel a római korban. (Forrás: A Tűzoltó Múzeum archívuma).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Dr. SZILÁGYI – Dr. SZABÓ: A tűzrendészet fejlődése a az őskortól a modern időkig. BM. Könyvkiadó 1986.
- [2] Tűzvédelem I. (Könnnyűipari Minisztérium Módszertani és Továbbképző Intézete. Megjelenési év nélkül. Tűzoltó Múzeum könyvtárának nyilvántartási száma: 2585/I. kötet.)
- [3] BAKOS Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. (Akadémiai Kiadó, Budapest 1986.)
- [4] Új Magyar Lexikon V. Mf-R.
- [5] Ókori lexikon
- [6] MINÁROVICS JÁNOS: Az aquincumi víziorgona újabb rekonstrukciója. (Óbudai Múzeum, Budapest 1998.)
- [7] MINÁROVICS JÁNOS: Gondolatok az aquincumi tűzoltóság orgonájáról. (Tűzoltó Múzeum évkönyve IV. Tűzoltó Múzeum, Budapest, 2003.)
- [8] Szentmártoni Szabó Géza: Az aquincumi víziorgona. (Tűzoltó Múzeum évkönyve IX. Tűzoltó Múzeum, Budapest, 2008.)